فێمینیزمی پۆستمۆدیرنیستی و بزوتنەوەی نوێی ڕزگاری ژنان لە ئێران! … حەمید تەقوایی

بابەتی قسەوباسەکەی من ڕەخنەیە لە پۆستمۆدیرنیزم لە گۆشەنیگای ڕزگاری ژنان و نەخشێک کە شۆڕشی داهاتوی ئێران دەیگێڕێت لە بزوتنەوەی نوێی ڕزگاری ژناندا نەک تەنها لە ئێران بەڵکو لەسەر ئاستی جیهانیش.
هەروەک دەزانن کە چەوسانەوەی سەر ژنان، بێمافی ژنان، و بەگشتی هەڵاواردنی ڕەگەزی کیشەیەکی نێونەتەوەییە و تەنانەت لە پێشکەوتوترین وڵاتانی بەناو لانکەی دیموکراسی و پیشەسازی ڕۆژئاواشدا ئەیبینیت. دواین نمونەش بزوتنەوەی “منیش“ me too لە ئەمریکایە. هەڵاواردنی ڕەگەزی لە هەموو جێگایەک هەیە. لەوانەیە لە وڵاتانی ڕۆژئاوادا لەڕووی یاسایی و مافەوە هەڵاواردن ئەوەندە بەرچاو نەبێت – کە هێشتا لەو ئاستەشدادەتوانرێت ئاماژە بکرێت بەکرێی یەکسان بەرامبەر کاری یەکسان، کە هێشتا تەنانەت لە وڵاتانی ڕۆژئاواشدا بەفەرمی نەناسراوە بەڵام بەهەرحاڵ بنەمای کیشەکە ئابوری – کۆمەڵایەتی – فەرهەنگییە و ئەبێت لە ڕیشەوە چارەسەر بکرێت.

لە ئێران بێمافی ژنان بێدادیەتی وە تەنانەت قابیلی بەراوردکردن نییە بە وڵاتانی تر. لە کۆماری ئیسلامیدا بێمافی و هەڵاواردنێکی ئاشکرا کە لەسەر ئاستی یاسایی، دەوڵەتی، فەرمی و بەئاشکرا لە دژی ژنان بەڕێوەدەچێت بێوێنەیە. یەکەمین پرسیار ئەوەیە کە ئەمە لەکوێوە هاتوە؟ بۆچی بەوشێوەیەیە؟ لەئاستێکی سیاسیدا وەڵامەکە ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی حکومەتێکی ئاینییەو لەناوەڕۆکدا دژی ژنەو بێمافی ژنانیش وەک ئامڕازی دەسەڵاتی خۆی، دەسەڵاتی ڕژێمی ئیسلامی سەرمایە لە ئێران بەسەر خەڵکدا بەکاربراوە. بەڵام لە ئاستێکی پایەیتردا ئەم پرسیارە دێتەپێشەوە کە ئەم بزوتنەوە ئیسلامییە لە کوێوە سەری هەڵداوە و چۆن بەدەسەڵات گەیشتوە؟

ڕیشەی کیشەکە ئەوەیە کە بزوتنەوە دەسەڵاتدارەکان چ ئەحزاب، چ دەوڵەتەکان و تەنانەت بزوتنەوەکان و مەیلە جیاوازە ڕاستڕەوەکان وە تەنانەت لیبراڵ چەپەکان وفێمینیزمی باو (سونەتی)، ئیتر توانای وەڵامدانەوەیان بەکێشەکانی ژنان لەهیچ جێگایەکی جیهان نییە.

بەهەمان شێوەش کە توانای وەڵامدانەوەیان بەهیچ نەرمەکی مۆدێرن وپێشکەوتوی ئینسانی نیە. لێرەدایە بە بۆچونی من باسی پۆستمۆدێرنیزم دێتە ئاراوە. من لە چەندین گفتوگۆدا ڕونمکردوەتەوە کە چۆن پۆستمۆدێرنیزم لە دوا بچوکترین پێشکەوتوخوازی، ئینسانیەت، پێشکەوتن، تازەگەری، مۆدێرنیزم و مۆدێرنیەت کە سەردەمانێک پێناسەی لیبرالیزمی بورژوازی ودیموکراسی بۆرژوازی بوو، سەردەمێک ئاڵای بۆرژوازی بوە لە بەرامبەر سەدەی ناوەڕاستیەکاندا، داشۆراوە. لە دوالێکدانەوەدا بەپێی ئەم تێکستە وبەهەی ئەم پارادایمە(نموزەج) پۆستمۆدێرنیزمەیە کە پێگەی ژن لە ئێران تا ئاستی سەدەکانی ناوەڕاست هێنراوەتە خوارەوە. کۆماری ئیسلامیش هەمان مامەڵە لەگەڵ ژنان دەکات کە بۆ نمونە لەسەدەکانی ناوەڕاستدا لە ئەوروپا وە یان لە ئێرانی سەردەمی سەفەویەکان وەیان قاجاردا هەیانبوو ڕوبەڕوبونەوەی حکومەت لەگەڵ ژناندا شتێکی هەرلەم شێوەیە بوو.

پۆستمۆدێرنیزم لە ڕاستیدا پێش مۆدێرنیزمە، دوای مۆدێرنیزم نیە، مۆدیرنیزمی پیشوتر نیە، پۆست مۆدێرنیزم واتە گەڕانەوە بۆ دواوە. واتە گەڕانەوە لە مۆدێرنیزمەوە بۆ نەریتەکان، یاسا، فەلسەفەی سیاسی، فەلسەفەی کۆمەڵایەتی سەدەکانی ناوەڕاست. کیشەی ژنان لە ئێران باشترین نیشانەی ئەم کێشەیەیە. لەدوا لێکدانەوەدا و لە چوارچێوەکی گشتیدا جێگەو ڕێگەی ئەمڕۆی ژنان لە ئێراندا نیشاندەری ئەوەیە کەلەڕوی نێونەتەوەییەوە ژن لەچ پێگەیەکدایە. ئەمە دەبێتە هاوڕێبازی ئەو فەمینیستەی کە بە بەرگری لە ژنانی ئیسلامی دەچێت حیجاب دەپۆشێت.
بەخێی دەوڵەت فەمینیست و لایەنگری مزگەوت دروستکردنە لە شارەکانی ئەوروپا، بەخێی ئەوڵەت فەمینیست بەڵام کوشتاری ناموسی نادیدە ئەگرێت و بەسەریاندا تێدەپەڕێت ودەڵێت ئەوە بەشێک "لەکلتوری خۆیان"ە. بەخێی دەوڵەت فەمینست بەڵام خوازیاری ئەوەیە کە لەکەندا یاسای ئیسلامی لە کاروباری خێزانیدا لە لایەن دادگاکانی شەریعەوە جێبەجێبکرێت بۆ ئەوانەی کەلە کۆمەڵگە ئیسلامزەدەکانەوە هەڵهاتون وپەنا بەرن. ئەمە لە کەنەدا لە بەرامبەر ئەم دەرکەوتنەی دادگاکانی شەریعەدا وەستاینەوەو پاشەکشەمان پێکرد. هیچ لیبریاڵێک لەو مەیدانەدا نەبوو، هیچ دیموکراتێک لەو مەیدانەدا نەبوو. هەر کەسێک ئەگەر کەمێک بۆنی شۆڕشی گەورەی فەرەنسای کردبێت ئەبوایە لە دژی ئەمە بوەستایەتەوە، بەڵام مەسەلەکە بە پێچەوانەوە بوو. هەرچەندە بەناو فەمینیست تر وهەرچەندە بەڕواڵەت لیبریاڵ چەپترن، بەڵام زۆرتر لە پاڵ دەستی ئیسلامی سیاسیدا دەوەستن. لە حیزبە سیاسیەکانیشدا هەر بەو شێوەیەیە.

ڕاستڕەوی فاشیست لە هەڵوەستگیری ڕاسیستیانەوە لەدژی ئیسلامی سیاسیە بەڵام چەپی بورژوازی لەتەنیشت ئیسلامی سیاسیدا وەستاوە. فێمینیزمیش ئەڵقەیەکە، یەک مۆزائیکەکە، لەم لێکدانەوەیە و ئەوان ئاستی پێگەی ژنیان ئەوەندە هەناوەتە خوارەوە بەشێوەیەک کە بەرگری دەکەن لە یاساکانی سەدەکانی ناوەڕاست کە لە کۆماری ئیسلامی ئێراندا جێبەجێدەکرێت وە لەخودی ڕۆژئاوادا ئیمتیاز دەدەن بە کۆنەپەرستی ئیسلامی. نەک تەنها لەپەیوەند بە بەمافی لەڕادەبەدەری ژنان لەوڵاتانی ئیسلامزەدەدا هیچ ناڕەزایەتیکیان نییە بەڵکو ئەیانەوێت یاسای دژە ژنی ئیسلامی لەکاروباری خێزانیدا لەڕیازو تاران وکابۆڵەوە هاوردە بکەن و لە لەندەن وپاریس وتۆرۆنتۆ جێبەجێیبکەن.

ئەم مەیل و فەلسەفە سیاسیە بە پۆست مۆدێرنیزم ناودەبرێت و ئەمە فەلسەفەی چەپی بۆرژوازیە. گاڵتەجاڕەی مێژوو لێرەدایە. ڕاستی توندڕەو دەوڵەت پەناهەندەکانی کۆمەڵگە ئیسلامزەدەکان هەر مرۆڤ نین، ئەوانە جیهان سێهەمین و ئەبێت بیانخەیتە دەریاوە. بەڵام چەپی بۆرژوازیش کەزۆر بانگەشەی لیبریالیزم و ئازادی ڕادەربڕینان هەیە ئەڵێین کوشتنی ناموسی کەم بکەنەوە. بانگەشەی ئەوەدەکات لە یاساکانی خۆیاندا ئەگەر مەسیحیەکی دانیشتوی ئەوروپا یان لەدایکبوی ئەوروپا تاوانی ناموسی ئەنجام بدات سزای توندمان هەیە، بەڵام سەبارەت بەو کەسەی کەلە سوریاوە هاتوەو لێرە بوەتە پەنابەر وکچکەی کوشتوە لەبەر ئەوەی خۆشەویستی کوڕی هەبوە، کێشەکە جیاوازە و ئەبێت بەتوندی نەیگرین وەیان تەنانەت چاوپۆشی لە تاوانەکەش بکرێت چونکە کلتور وئاینەکی تری هەیە! ئەمە بەراورد بکە لەگەڵ بنەماکانی کۆمەڵگەی مەدەنیدا، لەگەڵ یەک هاوڵاتی و یەک یاسا، لەگەڵ بنەمای یەک وڵات و یەک یاسا وە هەموو کەسێک لەبەرامبەر یاسادا یەکسانە. هەواڵێک لەمانە نیە.
ئەم بارودۆخە لە ڕەوی سیاسەیەوە تەرجومەکراوە بە هاتنەسەرکاری حکومەتی دژە ژنی کۆماری ئیسلامی لە ئێران. بەبۆچونی من کۆماری ئیسلامی لەسەرشانی یەک فەلسەفە وجیهانبینی و ئاڕاستەیەکی گشتی پۆست مۆدێرنیستیەوە بەدەسەڵات گەیشت. هەرگیز بەو شێوەیە نەبوو کە لە کۆنفرانسی گوادالوپدا دەوڵەتانی ڕۆژئاوا بڕیاریان دابێت و کۆماری ئیسلامیان هێنابێتە سەرکار. بارودۆخێکی گشتی سیاسی وپارادایمەک(نەموزەج) بوو، شێوە بیرکردنەوەیەک بوو کە پێیوابو کۆمەڵگەی ئێران کۆمەڵگەیەکی ئیسلامیەو نەرم و ستانداردە مەدەنیەکانی ڕۆژئاوا لەبارەیەوە پشتڕاست ناکاتەوە.

ئیستاش هەر دەڵێن کۆمەڵگەی ئێران ئیسلامیە، ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ئیسلامیەو ئیسلامی سیاسی ڕەنگ و ڕیشەی لە کلتوری خەڵکدا هەیە. دەڵێن داعش وکۆماری ئیسلامی بەڕواڵەت دوو لقی جیاوازن لە ئیسلام وە شەڕەکێشیان عەقیدەتیی(ئایدۆلۆژیە) واتە لەبەر ئەوەیە کە یەکێکیان سونەیەو یەکێکیان شعەیە.١٤٠٠ساڵ بوو کە ئەم شیعەو سونانە لە سوریاو عێراق و ئێران لەگەڵ یەکدا ئەژیان وهەواڵێک لە تیرۆریزمی ئیسلامی وبزوتنەوەی ئیسلامی سیاسی نەبوو. دەزانم کەلە سەردەمی سەفەویەکان وخەلیفەکانی عەباسیدا مەزهەب ئاڵای زۆرێک لە شەڕەکان بوو بەڵام باردۆخی ئەمڕۆ درێژکراوەی ئەوانە نیە.
لەبەرامبەریەرکدا دەجەنگین بەڵام لە مێژوی مۆدێرنی ئەم سەد ساڵەی دوایدا دیاردەیەکی هاوشێوەی داعش یان کۆماری ئیسلامیمان نەبوە.
ئەمڕۆ ئەوانە هەوساریان بچڕاوەو بەربونەتە گیانی خەڵک. بۆچی پۆست مۆدێرنیستەکان ئەگەڕینەوە بۆ کۆلتورو باوەڕەکان؟: شیعە لەبەرامبەر سونەدا و شارستانیەتی ئیسلامی لەبەرامبەر شارستانیەتی رۆژئاوایدا! دوو کۆلتور، دوو شارستانیەت. شەڕی شارستانیەتەکان! بەربەریەتێک کەلەبنەڕەتدا بەهۆی سیاسەتی پۆست مۆدێرنیستی بۆرژوازیەوە سەری هەڵداوە دەخەنە ئەستۆی فەرهەنگ وکۆلتوری خەڵکێک کەخۆیان بونەتە قوربانی ئەم سیاسەتانە!
ئەمە لوتکەی بەگەنکردن و بەگەناو و لیتاویکە کە بۆرژوازی ئەمڕۆ بەسەر جیهانیدا سەپاندوە و یەکەمین قوربانیەکانیشی ژنانن. وە هەر لەبەر ئەوەشە کە هێزی بزوتنەوەی ڕزگاریخوای ژنان و هێزی ژنان هێزێکی بنەڕەتی لەدان لەم بارودۆخەیە.
بۆچی ئەمە دەڵێین شۆڕشی داهاتوی ئێران ژنانە دەبێت؟ وەیان بەدەربڕینێکی باشتر بۆچی شۆڕشی سۆسیالیستی لە ئێران ژنانە ئەبێت؟
ئەمە تەنها لەبەر ئەوە نیە کە ژنان لە ڕیزی پێشەوەن و زۆر ئازان، تەنها لەبەر ئەوەنیە کە ژنان، هەر لەیەکەمین ڕۆژەوە هەتا ئەمڕۆ لە دژی حیجاب ڕاوەستاون، لەڕیزی پێشەوە لەبەرامبەر کۆماری ئیسلامیدا ڕاوەستاون. هەموو ئەوانە دروستن. بەڵام لایەنی گرنگتری ئەوەیە کە بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی ژنان ڕوبەڕوی هەموو دژە ژنیەکی بۆرژوازی پۆستمۆدێرنیستی دەبێتەوە.
بنەمای کیشەکە ئەوەیە کە لەبیرکردنەوە و فەلسەفەی سیاسی سەرمایەداری ئەمڕۆدا کیشەی هەڵاواردنی ڕەگەزی بەتەواوەتی خراوەتەلاوە. ڕەنگ و ڕیشەی کیشەکە سەرمایەداری سەردەمی پۆست مۆدێرنیزمە. ڕوانگەو ڕێبازێک کە تەنانەت ناڕەت ژنی هیندەسی نابێت لەگەڵ هاوسەرە مردوەکەیدا بسوتێنرێت. کەژنێکی نەیجیری کاتێک هاوسەرەکەی لەدەست ئەدات نابێتە بەشێک لە موڵکی خێزانی هاوسەرەکەی. ناڕەزایەتی بەرامبەر بەوەنیە کە ژنە نەیجیریەکان

کەنەک هەرتەنها هیچ موڵک ومیراتیک نابەن بەڵکو خۆشی ئەبێت بەبەشێک لە موڵکی باوکی هاوسەرو وبرای هاوسەرەکەی. ئەوانە هەموو ڕۆژێک ڕوئەدەن.

ئایا ئەمە لەسەر مێزی فێمینیستەکاندا هەیە؟ لەسەر ڕوی مێزی دیموکراتەکاندا هەن؟ لەسەر ڕوی مێزی لیبڕاڵەکاندا هەن؟ تەنان□ت لەسەر ڕوی مێزی کۆمۆنیزمی باو(سوننەتی) هەن؟ نەخێر! لەسەر ڕوی مێزی کۆمۆنیزمی کرێکاریدا هەیە. وە کاتێک ئێمە جەخت لەسەر ستمکێشی ژنان دەکەینەوە ئەلێن کرێکاران لەبیرکردوە. وەڵامی ئێمە ئەوەیە کە ڕەخنە لە بێمافیەکانی ژنان قوڵترین ڕەخنەیە لە بۆرژوازی جیهانی. تەنها کرێکار دەتوانێت ژن ڕزگار بکات. تەنها سۆسیالیستەکانن کە دەتوانن ژنان ئازاد بکەن. فێمینیزمی ناسۆسیالیستیمان نیە. من لە ساڵیادی حیزبیشدا وتم ئازادی ناسۆسیالیستیمان نیە. شارستانیەتی ناسۆسیالیستیمان نیە، مەدەنیەتی ناسۆسیالیستیمان نیە. ئەلێیت نا، سەیری ترامپ بکە، ئەڵێیت نا، ئیسلامی سیاسی وکۆماری ئیسلامی ببینە. دەوڵەتەکان وبزوتنەوە بەناو لیبریاڵ-چەپەکان ببینە کە کوشتاری ناموسی نەک لە ئێران بەڵکو لەخودی پایتەختەکانی ئەوروپاشدا ئەبەخشن بە ئیسلامیزم. دەزانم کە بەرژەوەندی ئابوریان بەوشێوەیە پێویست دەکات.

بەڵام ئەمە یەک ئاستی کێشەکەیە، ئاستێکی سیاسی-ئابوریە ویەکەمین بەرخورد بە کێشەکە ئەمەیە. بەڵام ئەم بەرژەوەندیە ئابوریەی ئەمڕۆ بەڕێبازی پۆست مۆدێرنیزم تیئۆریزە و ڕونکراوەتەوە و ئاڕاستەکراوە. بۆرژوازی بەفەرمی وبە ئاشکرا دەستی شۆردوە لە شارستانیەت و پێشکەوتنخوازی، بەرژەوەندیە قوڵە ئابوریەکانیشی وە ئابوری سیاسی ئەم قۆناغەی واپێوست دەکات کەمر□ق□کان لە شوناسە ناوخۆیی، ئایینی، نەتەوەیی، میللی و ناوچەییەکانی خۆیان بئاخنێت وبەو ناونیشانە بیانناسێنێت. یەکەمین وزۆرترین قوربانی ئەم ڕوانگەیە ژنانن. ژنان لەوڵاتانی ئیسلامزەدەدا و ژن لە هەموو وڵاتاندا.

بەهەمان هۆکار ڕوبەڕوبونەوەیەک کە ئێمە لە ئێران هەمانە، خەباتی ئێمە بۆ ڕزگاری ژنان، مەودایەکی جیهانی لەخۆگرتوە. ئەمە ڕوبەڕوبونەوەیەکە لەدژی هەموو سیستەمی فکری، سیاسی و کەلتوری کە فێمینیزمەکەی لە مۆنتریاڵ سەرپۆش دەدات بەسەریدا، ڕۆژی میللی حیجاب ڕادەگ□ین□ت وە خوازیاری مزگەت دروستکردن ئەبێت وە داوای جێبەجێکردنی یاسای خێزانی ئیسلامی لە هەرێمی ئۆنتاریۆی کەنەدا ئەبێت وە لە بەریتانیاش هەتا ئەمرۆ مەریەم نەمازی دژی ئەم کۆنەپەرستیە دژە ژنیە دەجەنگێت.

ئێمە لەکەنەدا کارێکمان کرد کە سەرۆک وەزیرانی لیبریاڵی ئەو

کاتەی هەرێمی ئۆنتاریۆ پاش زیاتر لەمانگێک کەمپینی بەهێز دژی دادگاکانی شەریعە کە هۆما ئەرجومەند سەرپەرشتی دەکرد لە کۆتاییدا ناچار بوو کە ڕایگەیەنێت یەک وڵات و یەک یاسا. ئەوەی کە ئەمە لە شەقامەکاندا هاوارمان دەکرد وە ئاڵای خەباتمان بوو، لەزمانی سیاسەتمەدارێکی لیبریاڵە هاتەدەرەوە وناچارمانکرد کە بەبنەمای لیبریاڵی ومۆدێرنیستی خۆیدا بچێتەوە. بەرمان بە یاساکانی شەریعە و دادگاکانی ئیسلامی گرت لەکەنەدا، بەڵام خوێندنگە ئاینیەکان هێشتا هەن، قوتابخانەی ئیسلامییان هەیە، قوتابخانەی کاتۆلیکیان هەیە، قوتابخانەی جولەکەیان هەیە.

سکۆلاریزم سێ سەد ساڵ بەرلە ئێستا لە سەردەمی ڕۆشنگەریدا، ڕایانگەیاند کە ئاین لە خویندن وپەروەردە جیایە وە ئیستا چەپترین لیبریاڵی بەرژوازیەکان خوازیاری خوێندنگەی ئیسلامی، یەهودی وکاتۆلیک وهیترن. وەجارێکی تریش یەکەمی قوربانی هەر ژنانن.

فەمینیزمی واقیعی، فەمینیزمی سۆسیالیستیەو ئەو ئاڵای ڕزگاری ژنانەی کە چینی کرێکار بەرزی دەکاتەوە تایبەتمەندیەکی هەیە کە تەنانەت لە فیمینیزمێک کە لە دەیەی شەست وحەفتاکاندا لە ترۆپکی هێزی خۆیدا بوو چەندینبار لەپێشترە. ئەم تایبەتمەندیانە بەبڕوای من بەر لەهەر شوێنێکی تر لەبزوتنەوەی ڕزگاری ژنان لە ئێراندا نوێنەرایەتی دەکرێت.

کاتێک فشار دەخەیتە سەر زەمبەلەکێک(سپرینگ) وبەرەڵای دەکەیت لە جێگای یەکەمی خۆی ناوەستێت بەڵکو سەدان پێ بەرەو پێشتر دەپەڕێت.

کاتێک حکومەت ژنی ئێرانی دەبات بۆ قوڵایی بێمافی، وابیر نەکەیتەوە کەدەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی شا؛ لە سوید لەپێشتر دەبن، قسەکەرانیتری پانێلەکە، شیرین وشەهلا ئەمەیان بەیانکرد. ژن لە ئێران بەشێوەیەک هەڵسوکەوت دەکات وە تەوەقوع وخواستگەلێک دەخاتە ڕوو کەنەک تەنها لە وڵاتانی ئیسلامزەدەدا نائاسایی و لەدەرەوەی داب ونەریتەکانە بەڵکو فیمینیستکی پۆست مۆدێرنیستی تەنانەت لە کۆمەڵگەکەی خۆشیدا ئەو چاوەڕوانیەی نیە کە بەوشێوەیە بێت.

بزوتنەوەی ڕزگاری ژنان لە ئێران لەڕوی لەدان لە تاپۆکان و پیرۆزیە ئاینیەکان وپیاوسالاریەکان، لە ڕوی ئازادی پەیوەندی سەکسی کە داوای دەکەن، لەڕوی بانگەشەیەکەوە کە هەیەتی. چاوەڕوانیەک کە هەیەتی، پێشبینیەک کە لە ژیان هەیەتی لەڕیزی پێشەوەی بزوتنەوەی ڕزگاری ژنان لە دونیا وەستاوە.

یەکەمین تایبەتمەندی فەمینیسمی سۆشیالیستی دژایەتی ئاینە وە ئەمە گرنگترین تایبەتمەندی بزوتنەوەی ڕزگاری ژنانە لە ئێراندا. ئاین لەدەوڵەتدا، توندوتیژی ئیسلامی دژی ژنانی گەیوە بە یاسا وخوڕەوشت

و پڕوپاگەندەی دەوڵەتی لەکۆمەڵگەدا وە ئەم واقیعیەتە یەک تایبەتمەندی قوڵی دژی مەزهەبی بەخشیوەتە بزوتنەوەی ڕزگاری ژنان لە ئیراندا. بەڵام دەمارگیری دژی ژنان تەنها تایبەت بەئیسلام نیە. پیاوانی یەهودی لە نزاو پاڕانەوەکانیاندا سوپاسی خودا ئەکەن کە بە ژن دروستی نەکردون، کاتۆلیکەکان ژن بەئامڕازی بەرهەمهێنانی منداڵ دەزانن، وە هەموو ئاینەکان دواکەوتوانەترین و کۆنەپەرستانەترین تێڕوانین و یاسای دژی ژنان نوینەرایەتی دەکەن. ئاینە باوەکانی ئەمڕۆ ڕەگوڕیشەیان لەچاخی بەردین و دواکەوتویی مرۆڤایەتیدایە کە ژن وەک کۆیلەی سێکسی و ئامڕاز و کاڵای سێکسی سود ل▯▯و▯رگرتنی پیاوان ما▯▯▯ی لەگەڵکراوە. لەم ▯و▯▯ تایبەتمەندی دژە ئاینیبونی بزوتنەوەی ڕزگاری ژنان لە هەموو وڵاتەکاندا لەگرنگترین تایبەتمەندیەکانیەتی.
ڕزگاری ژن لە ئێران لەگروەی ڕەخنەی سۆشیالیستی لە ئاین وشۆڕشی سۆشیالیستیدایە. ناتوانێت بەو شێوەیە نەبێت. چ کەسێک؟ کام دیموکرات، کام لیبریاڵ، کام فیمینیست، ئەیەوێت دادخوازی ژنێک بێت کە ئەیەوێت لەژێر دەسەڵاتی ئیسلام بچێتەدەرەوە؟ فیمینیستی لیبریاڵی کە خۆی لە تۆرۆنتۆو س▯ت▯کهۆڵم ولەندەن خەریکی مزگەوتسازییە، خەریکە بۆ بەرگری لە "کلتوری ئیسلامی" حیجاب دەکاتە سەری، خەریکە چاوپۆشی لە کوشتنی ناموسی دەکات؟ ئایا ئەوانەن دەیانەوێت کیشەی ژنان چارەسەر بکەن؟!
ئاغای ڕەزا پەهلەوی کاتێک دەیەوێت بەرگری لەمافی ژنان بکات وەک بەخێوکەری نەوەی داهاتو شانازیان پێوە دەکات. تاچەر خانم(مارگرێت تاچەر) هەر ئەمەی دەوت، ئاغای ترامپیش هەروا دەڵێت، پاپای مەزنیش هەروا دەڵێت. "بەهەشت لەژێر پێی دایکاندایە" ئەمە بەشێک لەقسەی هەموو مەزهەبیەکان وهیزە ڕاستڕەوەکانە لەبەرگری لە"پێگەی بڵندی ژن" لەکۆمەڵگەدا. هەرکاتێک قەیران دروست دەبێت ژنان دەنێرنەوە ماڵەوە هەتا نەوەی داهاتو پەروەردە بکەن وە کاتێکیش پێویستیان بەهیزی کارەکەیەتی بەنیوەی کرێی پیاو بەکاریده▯نن. هێشتا کیشەی یەکسانی کرێکان، کرێی یەکسان بەرامبەر بەکاری یەکسان کێشەیەکی چارەسەرنەکراوە تەنانەت لە کۆمەڵگەکانی ڕۆژئاواشدا. لەم ڕوانگەیەوەو لەئاستێکی جیهانیدا دەبێت بڵیت بزوتنەوەی ڕزگاری ژنان، بزوتنەوەی نوێی ڕزگاری ژنان، تایبەتمەندیەکی چەپ و سۆشیالیستی هەیە. ڕەگ وڕیش▯گل▯کی ئەم جوڵانەوەیە لە دونیادا ئەبینیت. بەبۆچونی من بزوتنەوەی ناڕەزایەتی خۆڕوتکردنەوەو بزوتنەوەی فێمین نزیکترین جوڵانەوە و ڕەگ وڕیشەی ناڕەزایەتی نویی ڕزگاری ژنانن لە بارودۆخی ئەمڕۆدا.

تایبەتمەندییەکی ئەم جوانەوانە – فەمین و ناڕەزایەتی خۆڕوتکردنەوە – تاپۆشکاندنە. تاپۆشکاندن، نەک تەنها تابۆشکێنی دژی ئاین بەڵکو بەگشتی تاپۆشکێنی دژی پیرۆزییەکان و خوڕەوشت وداب ونەریتەکان وکەلتوری دژی ژنان، ئەرکێکی گرنگی ڕزگاری ژنانە. لەسەدا نەوەدی تاپۆکان وپیرۆزییەکان لە دژی ژنانە، لەسەدا نەوەدی خوڕەوشتە بەگەنەکان لەسەر بنەمای چەنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵ ژنان و هەڵسوکەوتکردن لەگەڵ ژن وەک شەرەف، وەک کاڵای سێکسی، وەکو زەعیفە و بەناونیشانی ڕەگەزی دوهەم، وەک دایکی منداڵان، وەکو پەروەردەکەری نەوەی داهاتو، وە وەکو هەموو شتێک جگە لە مرۆڤی یەکسان و هاوبەها لەگەڵ پیاو نەبێت. مەودایەکی گرنگی خوڕەوشتی زاڵ بەسەر هەر کۆمەڵگەیەکدا سوکایەتیکردن وهەڵاواردنە لەدژی ژنان. لەو ڕوەوە تاپۆشکاندن و ڕوبەڕوبونەوە لەگەڵ خوڕەوشت ونەریتە زاڵەکانیش ئەبێت وەک تایبەتمەندیەکی تری بزوتنەوەی نوێی ڕزگاری ژنان هەژمار بکرێت.
تایبەتمەندیەکی تری بزوتنەوەی نوێی ڕزگاری ژنان گشتیبون و جیهانداگریەکەیەتی. ئەمڕۆ هیچ فەمینیستێک قسەلە مافی جیهانداگری و یەکسانی ژنانی هەموو وڵاتان ناکات، لەبەر ئەوەی کە فەمینیزمی ئەمڕۆ لەسەر ناوەرۆک و جەوهەری پۆستمۆدێرنیزمەوە خۆی پێناسە دەکات. پۆستمۆدێرنیسم بەپێی پێناسە باوەڕی بە بنەمای جیهانیبونی هیچ شتێک نیە، باوەڕی بە جیهانیبونی ئازادی نیە، باوەڕی بەجیهانی بونی شارستانیەت نیە، باوەڕی بە جیهانیبونی پێشکەوتنخوازی نیە، باوەڕی بەپێشڕەویکردن لە مێژودا نییە، باوەڕی بەوە نییە کە کۆمەڵگەی پێشکەوتوتر لە کۆمەڵگەی تر هەن. دەڵێن ” شارستانیەتی” جیاواز بونیان هەیە و هەموو شارستانیەتەکان یەکسانن. لەو باوەڕەدان کە کەلتوری نەیجیریەکان کە بێوەژن بەبەشێک لە موڵکی باوکی هاوسەرەکەی دەزانن شارستانیەتەکی ترە وە ئەبێت بە بەڕێز هەژمار بکرێت! بەگشتی ڕەتکردنەوەی جیهانیبونەوە و شارستانیەت وپێشکەوتنی جیهانی پاژنەیەکی ئاسنینی بۆرژوازی ئەمڕۆیە. وە لە ئەنجامدا چەکێکی کاریگەری بزوتنەوەی ڕزگاری ژن جیهانیبونەوەیە. ئەم بزوتنەوەیە دەتوانێت خەڵکی دونیا لە دەوریەک کۆبکاتەوە چونکە تەکنەلۆژیای ئەمڕۆ لەگەڵ ئێمەیە. ئینتەرنێتمان لەگەڵە، تویتەرمان لەگەڵە، شۆڕشی میسر جیهانی بویەوە، هەر ئێستا هەواڵی هەفت تەپە جیهانی بۆتەوە، نەک بەهۆی ڕاگەیاندنە فەرمیەکانەوە بەڵکو بەهۆی ئەو ڕاگەیاندنانەی کە بەدەست خەڵکیانەوەیە. ئەوکلیپانەی ئێمە لێوە وەریدەگرین، ئەو کلیپانەی کەلە سیمینارەکەدا بینیتان لە تەلەفزیۆنی کۆماری ئیسلامیەوە بڵاونەکراوەتەوە، بی بی سیش ئامادەی نەکردوە، خەڵک ئامادەیان

کردوە و بڵاویان کردوەتەوە. تەکنەلۆجیای جیهانی لەگەڵ ئێمەدایە.
ئەمەش ناکۆکیەکی ترە بۆ پۆستمۆدێرنیستەکان! فەرهەنگێکی ناوخۆیی-
ناوچەیی سواری تەکنەلۆژیایەک دەکەن لە کاتێکدا کە هەموو جیهانی
بەیەکەوە بەستۆتەوە.
زۆر سەرنج ڕاکێشە! سەردەمانێک کە هەموو شتێک ناوخۆیی ولۆکاڵی بوو تەلەفیزیۆن وڕادیۆ وکۆمپیوتەر نەبوو، بۆرژوازی هاواری بەهاو مافە جیهانیداگرەکانی دەکرد، بەڵام ڕۆژێک کە تەکنەلۆجیا ئەوەندە پەیوەندیەکانی نزیکردۆتەوە کە دونیا ببێتە گوندێکی بچوک، هەموو بەهاکان ناوچەیی وناوخۆیی بونەتەوە! بانگەشەی ئەوە دەکەن ک□ بەها ومافە جیهانیەکان کە هەموو بە ئینتەرنیت پێکەوە بەستراونەتەوە و تەلەفۆن ومۆبایل لە گیرفانی هەر گوندنشینێک دایە، ناوخۆیی – ناوچەییە. لە ڕواڵەتدا بەها ومافەکان ناخۆیی – ناوچەیین، , بەڵام تەکنەلۆجیا وکەلتوری مادی خەڵک جیهانییە! ناکرێت زانست وتەکنەلۆژی بکەیتە ناوچەیی و ڕێژەیی. ئاخوند کە ناتوانێت بەو وڵاخ هاتوچۆ بکات وەیان ژنی فێمینیست ک□ بۆ هاوپشتیکردن لەگەل ژنی ئیسلامزەدە سەرپۆش لەسەر دەکات ناتوانێت بڕواتە لای نافورەیەک ئاو بهێنێت وەیان قاپەکان وجلوبەرگەکان بە ئاوی ساردی ڕوبارەکە بشوات! ئامێری جلشۆر و قاپشۆری ئەوێت. ئەوانە ناکرێت بکەیتە ناخۆیی-ناوچەیی، ئەمە جیهانیە. بەڵام کاتیک دەگەین بەئازادی ژن، ئەڵێن هەرکەس بە ئاین وکەلتوری خۆی. لەسەر ئەم ناکۆکیە ئەبێت بۆرژوازی وردبکەین نەک تەنها لەمەیدانی ژناندا بەڵکو لەهەموو مەیدانەکاندا. لە کۆمپیتەرو ئینتەرنێت وڕادیۆ و تەلەفزیۆنەکانیان سود وەردەگرن تا زانست وکەلتور و فەلسەفەیەک کەگەیشتوە بەم دەستکەوتە مادیە جیهانیە ڕەتبکەنەوە! ئەبێت بۆرژوازی لەسەر ئەم ناکۆکیەی بکوترێت و ئێمە خەریکین ئەوکارە دەکەین.
دیاردەیەکی تر کە سیاسی ترە ئەوەیە کە ئەبێت بزوتنەوەی رزگاری ژن خۆی وەک هیزێکی چالاک و چارەنوساز لە دژی ئیسلامی سیاسی ببینێت. ئەمڕۆ ئەوەی کە ئاڵای ئاینی لە سیاسەت ومەیدانی جەنگی چینایەتیدا، لە هەمو شوێنێک نەک هەرتەنها لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا بەرزکردوەتەوە، ئیسلامی سیاسیە. وە پاژنەی ئاسنینی ئیسلامی سیاسیش کیشەی ژنانە. ڕویەکی هاوبەشی بزوتنەوە جیاوازەکانی ئیسلامی سیاسی،داعش، کۆماری ئیسلامی، ئەرۆغان، ئیسلامی “میانەڕەو” ڕۆحانی وسروش، موجاهید وڕەوتە ئیسلامیەکانی تر، دژە ژنبونی هەموو ئەوهیزانەیە. ئەبێت بە ئاڵای ڕزگاری ژنانەوە بچیتە شەڕی ئەمانەوە و ڕەخنەیان لێبگرێت و بیانخاتە لاوە. بزوتنەوەی ڕزگاری ژنان بەتایبەت ل□ بارودۆخی ئەمڕۆدا ئەبێت تایبەتمەندیەکی ڕادیکاڵی دژایەتی لەگەڵ بزوتنەوەی ئیسلامی سیاسی و دەوڵەتەکان وهێزە

سەروکەنە پەرستەکانی ئەم بزوتنەوەیەی لە هەموو جیهاندا هەبێت.
وە سەرئەنجام بەلە بەرچاوگرتنی هەموو ئەو تایبەتمەندیانەی کە ڕونمکردنەوە ڕەخنەی پایەیی لە بۆچون وتیئوری پۆستمۆدێرنیزم لە گۆشەنیگای کێشەی ژنان وبێمافی ژنان یەکێک لە ئەرکە بنەڕەتیەکانی بزوتنەوەی ڕزگاری ژنانە لەم سەردەمەی ئەمڕۆدا.
من قسەکانم بەوە کۆتایی پێدەهێنم کە لە ئێران ژنان لە بێمافترینەکانن. یەکێک کە گوێبیستی ئەوە دەبێت کە لە کۆماری ئیسلامیدا ژنان مافی ئەوەیان نیە وەک تەماشاچیش بڕۆنە ناو یاریگاکانەوە لەوانەیە وابیربکاتەوەکە ڕێگەدان بە چونە ناو وەرزشگا وەک دەستکەوتیک یان شتێکی لەو جۆرە ژنی ئێرانی ڕازیبکات. بەبڕوای من کەسێک کە بەو ئەنجامە گەیشتبێت هەڵەدەکات. مەنسور حیکمەت دەڵێت ناتوانیت کەمێک ئازادی بدەیتە خەڵکی وڕازیان بکەیت. خەڵک تەواوی ئازادیان دەوێت. ناتوانیت ژنان بگێڕیتەوە بۆ سەردەمی شاو بڵێیت سەرکەوتین! ئیستا لەجیاتی ڕۆژی لەدایک بونی فاتیمەی زەهرا ئاشکراکردنی حیجابی ڕەزاخانی دەکەن بەجەژن. وەلە گەڕان بەدوای ڕوخساری ژنی ئازاددا لەجیاتی ١٤٠٠ لەمەبەر، دەگیڕنەوە بۆ ٢٥٠٠ساڵ لەمەوبەر. ئیتر ئەمە وەڵامی هیچکەس نیە. ئەمەوێت بڵێم ئەوەی کە ژنی ئێرانی گەیاندوەتە بەخی بێمافی، مانای ئەوە نییە کە بەکەم ڕازی دەبن بەڵکو مانای ئەوەیە کە دەگەڕێتەوە و لە لەوپەڕی ئازادیدا دەوەستێت. ئەمە بەردەوام وتومانە کە شۆڕشی ئێران گورزی کۆتایی ئەدات لە ئیسلامی سیاسی. منیش ئەوەی بۆ زیاد ئەکەم کە شۆڕشی ئێران هەروەها لیدانیکی کاریگەر دەبێت لە بێمافی ژنان لە هەموو دونیا.

لەگەڵ سوپاسم بۆ ئەمیر تەوەکولی بۆ نوسینەوەی دەقی ئەم قسەوباسە
*قسەوباسی حەمید تەقوایی لە سیمیناری “ژنان، شۆڕشی ژنانە وبزوتنەوەی ڕوخاندنی کۆماری ئیسلامی” لە ٨ی دیسەمبەری ٢٠١٨ پێشکەشکراوە ودواتر لە ئەنتەرناسیۆناڵی ژمارە ٧٩٥ بڵاوکراوەتەوە.

وەرگێڕانی لە فارسیەوە: کاوە عومەر
پێداچونەوە: هیوا ئەحمەد